

Asia: VN/2465/2023

Lausuntopyyntö valtioneuvoston asetuseronnoksesta valtioneuvostukseksi tiedonvälityksen ja uutismedioiden tukemiseen vuonna 2023

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Journalistiliitto_ Valtioneuvoston asetus valtioneuvostuksesta tiedonvälitykseen uutismedioiden tukemiseen vuonna 2023

Vastaus lausuntopalvelun kysymykseen:

Yleistä:

Esitys valtioneuvostuksesta tiedonvälityksen tukemiseen on osoitus siitä, että tiedonvälitys nähdään demokraattisen yhteiskunnan ja yhä tärkeämmäksi käyvän tiedon huoltovarmuuden toteutumisen kannalta elintärkeänä asiana.

Asetuksen taustamuistiossa todetaan, että media-alan murros on vaikuttanut suomalaisen tiedonvälityksen ja uutismedioiden toimintaedellytyksiin merkittävästi samalla kun tiedonvälityksen rooli on entisestään korostunut nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Nämä edellytykset vaikeutuivat edelleen postilain muutosten myötä.

Myös Venäjän hyökkäyssota on vaikuttanut alan toimintaedellytyksiin merkittävästi. Siitä asti, kun sanomalehtipaperin ostaminen Venäjältä keväällä 2021 lopetettiin, ovat sanomalehtiyritysten kustannukset kasvaneet 40 miljoonalla eurolla sanomalehtipaperin hinnannousun myötä. Tämä

vastaa suuruusluokaltaan lähes sitä, että sanomalehtien arvonlisävero laskettaisiin nykyisestä 10 %:sta nolnaan.

Sodan seurauksena myös journalististen sisältöjen kulutus on kasvanut ja tiedontarve on kansalaisten keskuudessa suuri.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella suomalaisella on sananvapaus ja olennainen osa sitä on oikeus saada tietoa. Asetuksen tavoite on näin ollen oikea: Se tukee kattavaa ja yhteiskunnallisesti tärkeää tiedonvälitystä sekä monipuolista ja monimuotoista uutistoimintaa (2 §).

Huomiot asetuksesta:

5 §:ssä määritellyt yleiset edellytykset (1–3) tukevat sitä, että avustus on tarkoitettu Suomessa ammattimaisesti tuotetun sisällön tekemiseen uutismedioissa, jotka ovat sitoutuneet alan eettisiin ohjeisiin.

Olennaista on myös, että uutismedialla on itse tuotettua toimituksellista aineistoa.

Ilmestymiskertojen rajausta sekä printtimediassa että sähköisellä mediassa on oikeansuuntainen, se viittaa siihen, että media julkaisee nimenomaan uutisia.

6 §:ssä määritellään, että avustus voitaisiin käyttää sekä toimituksellista työtä tekevien henkilöiden palkkoihin että freelance-palkkioihin. Tämä suora tuki journalistiseen työhön tukisi nimenomaan tiedonvälitystä ja auttaisi medioita pitämään kiinni journalisteista samalla kun muut tuotantokustannukset hovat kasvaneet nopeasti.

Avustuksen kanavoituminen palkkoihin ja palkkioihin tulisi huomioida erityisesti 10 §:ssä, jossa hakijan on toimitettava selvitys avustuksen käytöstä. Selvityksen tulisi olla sellainen, josta kävisi selkeästi ilmi, miten avustus on kohdistunut nimenomaan palkkoihin ja palkkioihin.

7 §:ssä määritellään avustuksen maksimimääräksi 200 000 euroa yritystä kohden. Tämä on asetuksen selkein ongelma.

De minimis -tuki määrittelee, että tuki on jaettava yhtiökohtaisesti. Tukimalli soveltuu huonosti pienehkön summan jakamiseen voimakkaasti konsernisoituneelle media-alalle. Yhtiöiden julkaisemien medianimikkeiden määrä vaihtelee Suomessa yhdestä useisiin kymmeniin, jopa lähes sataan. Näin ollen medianimikkeen mahdollisuus saada avustusta vaihtelee merkittävästi sen omistusjärjestelyistä riippuen. Pienimmät yritykset tullevat saamaan tukea monikymmenkertaisen määrän per journalisti verrattuna isoihin konserneihin.

Medianimikkeen (= lehti tms.) tuen saamisen näkökulmasta ei pitäisi olla olennaista se, onko se itsenäinen vai omistaako sen iso konserni. Perustuslaillisen sananvapauden näkökulmasta ei myöskään pitäisi olla merkitystä kuka medianimikkeen omistaa, vaan että sananvapaus – jokaisen oikeus vastaanottaa tietoa – toteutuisi tasapuolisesti koko Suomessa.

Pienimmille yrityksille tarkoitettu 1,3-kertainen tuki olisi ajatuksena oikeansuuntainen, mikäli puhuttaisiin pienimmistä medianimikkeistä, eikä de minimistä tarvitsisi noudattaa. Tässä tapauksessa de minimis aiheuttanee sen, että lisäkerroin entisestään vääristää tuen tasapuolista jakautumista pienten medianimikkeiden – lähinnä paikallislehtien – välillä, eikä siksi ole kannatettava.

Lopuksi:

Kiitämme sitä, että valtioneuvosto ohjaa tukea media-alan toimintaedellytysten parantamiseen. Asetuksen taustamuistossa todetaan eduskunnan edellyttäneen, että valtioneuvosto valmistelee lain mediatuesta, jolla pyritään turvaamaan paikallislehtien asema merkittävänä tiedonvälittäjänä. Vaikka asetus on oikeansuuntainen, tukisumman vaatimattomuudesta johtuen on hyvä kyseenalaistaa, pystytäänkö summalla turvaamaan paikallislehtien asema. Avoimeksi jää myös se, miten lausuttavana oleva asetus korvaa lain mediatuesta.

Asetuksen vaikuttavuutta laskee merkittävästi se, että tukisumma on enintään 200 000 euroa yritystä kohden. Tämä johtuu de minimis -tuen käytön välttämättömyydestä ja on siksi ymmärrettävä. Kuten lausunnossamme yllä kuitenkin totesimme, nopealla aikataululla valmistellut, de minimis -mallilla jaetut kertaluontoiset tuet eivät sovellu Suomen voimakkaasti konsernisoituneelle media-alalle. Tämän vuoksi olisi tärkeä aloittaa pysyvämmän mediatukimallin valmistelu pikimmiten niin, että EU komissiolle notifioitu mediatukimalli voitaisiin ottaa jatkossa tarvittaessa käyttöön nopeastikin. Näin voisimme Tanskan ja Ruotsin tavoin tarvittaessa käyttää suomalaisen toimintaympäristöön paremmin soveltuvia valtionapukriteereitä.

Suomi tarvitsee yhteisen mediapoliittisen ohjelman, kokonaiskuvan siitä, miten pidämme kaikki suomalaiset informoituna nyt ja tulevaisuudessa. Tarvittaessa käyttöön otettava suomalainen mediatukimalli olisi osa tätä tiekarttaa.

Nazarenko Salla
Suomen Journalistiliitto